

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1/2568

นางสาว ว.โจทก์ นางสาว ส. กับพวกจำเลย

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ป.พ.พ. มาตรา 1575, ป.พ.พ. มาตรา 889, ป.พ.พ. มาตรา 890, ป.พ.พ. มาตรา 895, ป.พ.พ. มาตรา 28, ป.พ.พ. มาตรา 149, ป.พ.พ. มาตรา 1574

ย่อ / หลักกฎหมาย

การที่ ก. ทำสัญญาประกันชีวิตโดยระบุชื่อโจทก์และจำเลยที่ 1 เป็นผู้รับประโยชน์เป็นกิจการใดที่ ก. ได้ทำไว้ก่อนตกเป็นคนที่ไร้ความสามารถและถึงแก่ความตาย ดังนั้นถ้าประโยชน์ของผู้ใช้อำนาจปกครองหรือประโยชน์ของคู่สมรสหรือบุตรของผู้ใช้อำนาจปกครองขัดกับประโยชน์ของคนไร้ความสามารถ ผู้อนุบาลต้องได้รับอนุญาตจากศาลก่อนจึงจะทำกิจการนั้นได้ มิฉะนั้นเป็นโมฆะตาม ป.พ.พ. มาตรา 1575 ประกอบมาตรา 1598/3 วรรคสอง และ 1598/18 วรรคหนึ่ง เมื่อจำเลยที่ 1 ผู้อนุบาลของ ก. ขอเปลี่ยนผู้รับประโยชน์ตามสัญญาประกันชีวิตทั้งสองฉบับโดยนำชื่อโจทก์ออกและระบุให้จำเลยที่ 1 เป็นผู้รับประโยชน์เพียงผู้เดียวและจำเลยที่ 2 ผู้รับประกันภัยเปลี่ยนให้ตามความประสงค์ของจำเลยที่ 1 ย่อมทำให้โจทก์ซึ่งเป็นภรรยาของ ก. ไม่ได้รับผลประโยชน์ตามสัญญาประกันชีวิต เท่ากับ ก. ซึ่งเป็นผู้เอาประกันไม่ได้รับประโยชน์ทั้งหมดตามความประสงค์ในการทำสัญญา ในขณะที่จำเลยที่ 1 ได้ผลประโยชน์ตามสัญญาประกันชีวิตมากขึ้น จึงเป็นกรณีที่ประโยชน์ของจำเลยที่ 1 ในฐานะผู้อนุบาลขัดกับประโยชน์ของ ก. คนไร้ความสามารถและขัดกับเจตนาที่แท้จริงของ ก. เมื่อจำเลยทั้งสองกระทำการโดยไม่ได้รับอนุญาตจากศาลก่อน จึงตกเป็นโมฆะ ทั้งยังถือว่าจำเลยที่ 1 ใช้สิทธิโดยไม่สุจริตด้วย การที่จำเลยที่ 2 ชำระค่าสินไหมทดแทนตามกรมธรรม์ประกันชีวิตให้แก่จำเลยที่ 1 เพียงผู้เดียว จึงไม่ชอบ เมื่อตามสัญญาประกันชีวิตทั้ง 2 ฉบับ โจทก์ยังเป็นผู้รับประโยชน์ตามเจตนาอันแท้จริงของ ก. เมื่อ ก. ถึงแก่ความตาย จำเลยที่ 2 ซึ่งเป็นผู้รับประกันชีวิตมีหน้าที่ต้องชำระเงินหลังจากหักเบี้ยประกันภัยที่ค้างชำระพร้อมดอกเบี้ยให้แก่ผู้รับประโยชน์ตามที่ระบุไว้ในกรมธรรม์ตาม ป.พ.พ. มาตรา 889, 890 และ 895 แต่จำเลยที่ 2 ชำระเงินตามกรมธรรม์ประกันชีวิตให้แก่จำเลยที่ 1 เพียงผู้เดียว จำเลยที่ 2 จึงเป็นฝ่ายผิดสัญญาต้องรับผิดชอบชำระเงินให้แก่โจทก์ซึ่งเป็นผู้รับประโยชน์ตามกรมธรรม์ประกันชีวิตตามสัดส่วนที่ระบุไว้ในกรมธรรม์ประกันชีวิตทั้ง 2 ฉบับ พร้อมดอกเบี้ยในระหว่างผิดนัด

คำพิพากษา

โจทก์ฟ้องขอให้บังคับจำเลยทั้งสองร่วมกันชำระเงิน 907,500 บาท พร้อมดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี ของต้นเงิน 880,000 บาท นับถัดจากวันฟ้องเป็นต้นไปจนกว่าจะชำระเสร็จแก่โจทก์ จำเลยทั้งสองให้การขอให้ยกฟ้อง ศาลชั้นต้นพิพากษาให้จำเลยทั้งสองร่วมกันชำระเงิน 878,046.59 บาท พร้อมดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี นับแต่วันที่ 31 พฤษภาคม 2562 เป็นต้นไปจนกว่าจะชำระเสร็จแก่โจทก์ กับให้จำเลยทั้งสองร่วมกันใช้ค่าฤชาธรรมเนียมแทนโจทก์ โดยกำหนดค่าทนายความ 8,000 บาท สำหรับค่าฤชาธรรมเนียมที่โจทก์ได้รับยกเว้นนั้นให้จำเลยทั้งสองนำมาชำระต่อศาลในนามของโจทก์ เฉพาะค่าขึ้นศาลให้ใช้แทนตามจำนวนทุนทรัพย์ที่โจทก์ขณะคดี จำเลยทั้งสองอุทธรณ์ โดยจำเลยที่ 1 ได้รับอนุญาตให้ยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลในชั้น

อุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์พิพากษากลับ ให้โจทก์ใช้ค่าฤชาธรรมเนียมทั้งสองศาลแทนจำเลยทั้งสอง กำหนดค่าทนายความรวม 10,000 บาท ค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีทั้งสองศาลให้เป็นพับ โจทก์ฎีกา โดยศาลฎีกาแผนกคดีผู้บริโภคอนุญาตให้ฎีกา ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ข้อเท็จจริงเบื้องต้นรับฟังได้ว่า โจทก์อยู่กินฉันสามีภริยากับนายเกื้อกุล ตั้งแต่ปี 2548 จำเลยที่ 1 เป็นมารดาของนายเกื้อกุล เมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2555 นายเกื้อกุลทำสัญญาประกันชีวิตกับจำเลยที่ 2 กรมธรรม์เลขที่ 504-412xxxx แบบประกันภัย 12 พีแอล ทุนเอาประกัน 200,000 บาท ครบกำหนดสัญญาวันที่ 28 พฤษภาคม 2603 ระบุชื่อโจทก์และจำเลยที่ 1 เป็นผู้รับประโยชน์ และเมื่อวันที่ 11 กันยายน 2557 นายเกื้อกุลทำสัญญาประกันชีวิตกับจำเลยที่ 2 กรมธรรม์เลขที่ 505-713xxxx แบบประกันภัยไอ-โพรเทค 5 ทุนเอาประกัน 1,200,000 บาท ครบกำหนดสัญญาวันที่ 3 กันยายน 2603 ระบุโจทก์เป็นผู้รับประโยชน์ร้อยละ 65 และจำเลยที่ 1 เป็นผู้รับประโยชน์ร้อยละ 35 เมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2560 นายเกื้อกุลประสบอุบัติเหตุทำให้เป็นผู้ป่วยที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ จำเลยที่ 1 จึงยื่นคำร้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดกาญจนบุรีให้มีคำสั่งให้นายเกื้อกุลเป็นคนไร้ความสามารถและอยู่ในความอนุบาลของจำเลยที่ 1 วันที่ 29 ตุลาคม 2561 ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดกาญจนบุรีมีคำสั่งให้นายเกื้อกุลเป็นคนไร้ความสามารถและให้จำเลยที่ 1 เป็นผู้อนุบาล วันที่ 3 ธันวาคม 2561 จำเลยที่ 1 ในฐานะผู้อนุบาลแจ้งจำเลยที่ 2 ขอเปลี่ยนผู้รับประโยชน์ในกรมธรรม์ประกันชีวิตที่นายเกื้อกุลทำทั้ง 2 ฉบับ เป็นจำเลยที่ 1 เป็นผู้รับประโยชน์ทั้งหมดเพียงผู้เดียว จำเลยที่ 2 พิจารณาแล้วเห็นว่า กรมธรรม์ทั้ง 2 ฉบับยังไม่มีผู้ใดยืนยันที่จะสงวนสิทธิในการรับผลประโยชน์โดยเด็ดขาด จำเลยที่ 2 จึงเปลี่ยนผู้รับประโยชน์ตามคำร้องของจำเลยที่ 1 ผู้อนุบาล วันที่ 13 พฤษภาคม 2562 นายเกื้อกุลถึงแก่ความตาย จำเลยที่ 2 ผู้รับประกันภัยชำระค่าสินไหมทดแทนตามกรมธรรม์ประกันชีวิตทั้ง 2 ฉบับให้แก่จำเลยที่ 1 ในฐานะผู้รับประโยชน์เพียงผู้เดียว คดีมีปัญหาต้องวินิจฉัยตามฎีกาของโจทก์ที่ได้รับอนุญาตให้ฎีกา ประการแรกว่า การที่จำเลยที่ 1 แจ้งเปลี่ยนผู้รับประโยชน์ตามกรมธรรม์ประกันชีวิตทั้ง 2 ฉบับโดยไม่ได้รับอนุญาตจากศาลมีผลสมบูรณ์ตามกฎหมายหรือไม่ เห็นว่า จำเลยที่ 1 เป็นมารดานายเกื้อกุลและจำเลยที่ 1 ได้รับคำสั่งแต่งตั้งจากศาลให้เป็นผู้อนุบาลนายเกื้อกุลก่อนที่นายเกื้อกุลถึงแก่ความตาย การปฏิบัติหน้าที่ของจำเลยที่ 1 ในฐานะผู้อนุบาลนายเกื้อกุลคนไร้ความสามารถซึ่งเป็นบุตรและบรรลุนิติภาวะแล้วตามคำสั่งศาลจึงต้องนำบทบัญญัติว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ของผู้ปกครองมาใช้บังคับโดยอนุโลม เว้นแต่สิทธิในการทำโทษบุตรตามสมควรเพื่อว่ากล่าวสั่งสอนและให้บุตรทำการงานตามสมควรแก่ความสามารถและฐานะานุรูปตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 28 วรรคสอง, 1598/18 วรรคหนึ่ง และสัญญาประกันชีวิตที่นายเกื้อกุลผู้ตายทำกับจำเลยที่ 2 เป็นการใด ๆ อันทำลงโดยชอบด้วยกฎหมายและด้วยใจสมัครมุ่งโดยตรงต่อการผูกนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างนายเกื้อกุลกับจำเลยที่ 2 จึงเป็นนิติกรรมตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 149 และการที่จำเลยที่ 1 ผู้อนุบาลแจ้งเปลี่ยนผู้รับประโยชน์ตามกรมธรรม์ประกันชีวิตทั้ง 2 ฉบับไปยังจำเลยที่ 2 โดยเอาชื่อโจทก์ออกและให้จำเลยที่ 1 เป็นผู้รับประโยชน์เพียงผู้เดียว ซึ่งจำเลยที่ 2 ก็เปลี่ยนชื่อผู้รับประโยชน์ให้ตามความประสงค์ของจำเลยที่ 1 อันเป็นการใด ๆ อันทำลงด้วยใจสมัครมุ่งโดยตรงต่อการผูกนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างนายเกื้อกุลคนไร้ความสามารถโดยจำเลยที่ 1 ในฐานะผู้อนุบาลกับจำเลยที่ 2 ผู้รับประกันชีวิต เพื่อเปลี่ยนแปลงผู้รับประโยชน์ตามสัญญาประกันชีวิต จึงเป็นนิติกรรม แต่การทำนิติกรรมดังกล่าวมิใช่นิติกรรมอันเกี่ยวกับทรัพย์สินของนายเกื้อกุลคนไร้ความสามารถตามที่

บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1574 ประกอบมาตรา 1598/3 วรรคสอง เพราะประโยชน์ตามสัญญาประกันชีวิตจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อนายเกื้อกุลคนไร้ความสามารถถึงแก่ความตาย แต่อย่างไรก็ตามการที่นายเกื้อกุลทำสัญญาประกันชีวิตโดยระบุชื่อโจทก์และจำเลยที่ 1 เป็นผู้รับประโยชน์อันเป็นการแสดงเจตนาไว้ตั้งแต่ก่อนที่นายเกื้อกุลตกเป็นคนไร้ความสามารถและถึงแก่ความตาย เพื่อให้ได้รับประโยชน์จากการทำสัญญาคือ ถ้านายเกื้อกุลถึงแก่ความตายก่อนมีอายุครบ 85 ปี จำเลยที่ 2 จะจ่ายเงินเอาประกันซึ่งหักคืนหนี้คงค้างชำระให้แก่โจทก์ซึ่งเป็นภริยาและจำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นมารดา ก็เพื่อเป็นการตอบแทนการมีความสัมพันธ์ที่ดี คุณงามความดี และบุญคุณที่ได้รับในระหว่างที่ยังมีชีวิต และเป็นการอุปถัมภ์ค้ำชูในการดำเนินชีวิตกันไป โดยเฉพาะโจทก์ซึ่งเป็นภรรยา มีความผูกพันกันอย่างใกล้ชิดและมีผลประโยชน์ในเชิงทรัพย์สินร่วมกัน การที่นายเกื้อกุลทำสัญญาประกันชีวิตโดยระบุให้โจทก์และจำเลยที่ 1 เป็นผู้รับประโยชน์ เป็นกิจการใดที่นายเกื้อกุลได้ทำไว้ก่อนตกเป็นคนไร้ความสามารถและถึงแก่ความตาย ดังนั้นถ้าประโยชน์ของผู้ใช้อาจปกครองหรือประโยชน์ของคู่สมรสหรือบุตรของผู้ใช้อาจปกครองขัดกับประโยชน์ของคนไร้ความสามารถ ผู้อนุบาลต้องได้รับอนุญาตจากศาลก่อนจึงจะทำกิจการนั้นได้ มิฉะนั้นเป็นโมฆะตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1575

ประกอบมาตรา 1598 /3 วรรคสอง และ 1598/18 วรรคหนึ่ง เมื่อจำเลยที่ 1 ผู้อนุบาลของนายเกื้อกุลขอเปลี่ยนผู้รับประโยชน์ตามสัญญาประกันชีวิตทั้ง 2 ฉบับ โดยนำชื่อโจทก์ออกและระบุให้จำเลยที่ 1 เป็นผู้รับประโยชน์เพียงผู้เดียว และจำเลยที่ 2 ผู้รับประกันภัยเปลี่ยนให้ตามความประสงค์ของจำเลยที่ 1 ย่อมทำให้โจทก์ซึ่งเป็นภรรยาของนายเกื้อกุลไม่ได้รับผลประโยชน์ตามสัญญาประกันชีวิต เท่ากับนายเกื้อกุลซึ่งเป็นผู้เอาประกันไม่ได้รับประโยชน์ทั้งหมดตามความประสงค์ในการทำสัญญา ในขณะที่จำเลยที่ 1 ได้ผลประโยชน์ตามสัญญาประกันชีวิตมากขึ้น จึงเป็นกรณีที่ประโยชน์ของจำเลยที่ 1 ในฐานะผู้อนุบาลขัดกับประโยชน์ของนายเกื้อกุลคนไร้ความสามารถและขัดกับเจตนาที่แท้จริงของนายเกื้อกุลคนไร้ความสามารถ เมื่อจำเลยทั้งสองกระทำการโดยไม่ได้รับอนุญาตจากศาลก่อน จึงตกเป็นโมฆะตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าว ทั้งยังถือว่าจำเลยที่ 1 ใช้สิทธิโดยไม่สุจริตด้วย การที่จำเลยที่ 2 ชำระค่าสินไหมทดแทนตามกรมธรรม์ประกันชีวิตให้แก่จำเลยที่ 1 เพียงผู้เดียวจึงไม่ชอบ ฎีกาของโจทก์ในข้อนี้ฟังขึ้น ปัญหาที่ต้องวินิจฉัยตามฎีกาของโจทก์ประการต่อไปมีว่า จำเลยทั้งสองต้องรับผิดชอบชำระเงินตามสัญญาประกันชีวิตให้แก่โจทก์หรือไม่ เพียงใด ปัญหาข้อนี้แม้ศาลฎีกาแผนกคดีผู้บริโภคไม่ได้อนุญาตให้ฎีกา แต่ปัญหาว่จำเลยทั้งสองต้องรับผิดชอบชำระเงินให้แก่โจทก์ตามฟ้องหรือไม่ เพียงใด เป็นปัญหาสืบเนื่องมาจากปัญหาที่ได้รับอนุญาตให้ฎีกาตามที่วินิจฉัยไปแล้ว และโจทก์ฎีกาขอให้จำเลยทั้งสองร่วมกันรับผิดชอบชำระเงินตามคำพิพากษาศาลชั้นต้นมาด้วยแล้ว ศาลฎีกาจึงมีอำนาจวินิจฉัย โดยเห็นว่า ตามสัญญาประกันชีวิตทั้ง 2 ฉบับ โจทก์ยังเป็นผู้รับประโยชน์ตามเจตนาอันแท้จริงของนายเกื้อกุลผู้ทำสัญญาประกันชีวิต เมื่อนายเกื้อกุลถึงแก่ความตาย จำเลยที่ 2 ซึ่งเป็นผู้รับประกันชีวิตมีหน้าที่ต้องชำระเงินหลังจากหักเบี้ยประกันภัยที่ค้างชำระพร้อมดอกเบี้ยให้แก่ผู้รับประโยชน์ตามที่ระบุไว้ในกรมธรรม์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 889, 890 และมาตรา 895 แต่จำเลยที่ 2 ชำระเงินตามกรมธรรม์ประกันชีวิตให้แก่จำเลยที่ 1 เพียงผู้เดียว จำเลยที่ 2 จึงเป็นฝ่ายผิดสัญญาต้องรับผิดชอบชำระเงินให้แก่โจทก์ซึ่งเป็นผู้รับประโยชน์ตามกรมธรรม์ประกันชีวิตตามสัดส่วนที่ระบุไว้ในกรมธรรม์ประกันชีวิตทั้ง 2 ฉบับ พร้อมดอกเบี้ยในระหว่างผิดนัด เมื่อนายเกื้อกุลถึงแก่ความตาย และโจทก์แจ้งจำเลยที่ 2 เพื่อขอรับเงินตามกรมธรรม์

ประกันชีวิตในฐานะผู้รับประกันเมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม 2562 และตามบันทึกสลับหลังแนบท้าย
กรมธรรม์ประกันภัยข้อ 2 (4) ระบุว่า จำเลยที่ 2 ผู้รับประกันจะต้องชำระเงินตาม
กรมธรรม์ประกันภัยภายใน 15 วัน นับแต่ได้รับคำเรียกร้องจากผู้รับประกัน จึงถือว่าจำเลยที่ 2
ผิดนัดนับแต่วันที่พ้นกำหนด 15 วัน ตามสัญญา และตามข้อตกลงข้อ 5 ของบันทึกดังกล่าวระบุว่า
หากจำเลยที่ 2 จ่ายเงินล่าช้ากว่าระยะเวลาที่กำหนดไว้ในข้อ 2 จำเลยที่ 2 จะรับผิดชอบเบี้ยใน
ระหว่างผิดนัดอัตราร้อยละ 15 ต่อปี โจทก์จึงมีสิทธิคิดดอกเบี้ยในอัตราดังกล่าว แต่โจทก์มีคำขอให้
จำเลยทั้งสองชำระดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี จึงกำหนดให้ตามที่โจทก์ขอ สำหรับความ
รับผิดชอบจำเลยที่ 1 ตามสัญญาประกันชีวิตนั้นเนื่องจากจำเลยที่ 1 เป็นเพียงผู้รับประกัน
จำเลยที่ 1 จึงไม่ต้องรับผิดชอบชำระเงินตามสัญญาประกันชีวิตให้แก่โจทก์ ที่ศาลอุทธรณ์พิพากษามา
นั้น ศาลฎีกาเห็นพ้องด้วยในผลบางส่วน ฎีกาของโจทก์ฟังขึ้นบางส่วน พิพากษาแก้เป็นว่า
ให้จำเลยที่ 2 ชำระเงิน 878,046.59 บาท พร้อมดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี นับแต่วันที่ 12
มิถุนายน 2562 เป็นต้นไปจนกว่าจะชำระเสร็จแก่โจทก์ นอกจากนี้ที่แก้ไขให้เป็นไปตามคำพิพากษา
ศาลอุทธรณ์ ให้จำเลยที่ 2 ใช้ค่าฤชาธรรมเนียมทั้งสามศาลแทนโจทก์ โดยกำหนดค่าทนายความ
รวม 60,000 บาท สำหรับค่าฤชาธรรมเนียมที่โจทก์ได้รับยกเว้น ให้จำเลยที่ 2 นำมาชำระต่อศาล
ในนามโจทก์ เฉพาะค่าขึ้นศาลให้ใช้แทนตามจำนวนทุนทรัพย์ที่โจทก์ขณะคดี ส่วน
ค่าฤชาธรรมเนียมระหว่างโจทก์กับจำเลยที่ 1 ทั้งสามศาลให้เป็นพับ

องค์คณะ

พรชัย พุ่มกำพล · ชาญณรงค์ ปราณีจิตต์ · ชวลิต อิศรเดช

ข้อความคำพิพากษาเป็นของศาลฎีกา · ที่มาของข้อมูล: thai-legal-corpus (CC-BY-4.0) ← deka.supremecourt.or.th ·
<https://www.thaideka.online/deka/1/2568>